

MÙA XUÂN

Mùa Xuân, theo văn hóa Việt Nam ảnh hưởng văn hóa Trung Hoa, thì mùa Xuân được bắt đầu diễn ra từ tiết Lập Xuân và kết thúc vào thời điểm tiết Lập Hạ. Tiết Lập Xuân, được khái niệm bởi nền văn hóa Trung Hoa cổ đại, được bắt đầu từ ngày 5 tháng 2, kết thúc vào ngày 5 tháng 5 Dương lịch

"Mùa Xuân" là một trong bốn mùa trong năm: Xuân, Hạ, Thu, Đông kể cả cho khu vực ôn đới và nhiệt đới, mặc dù tại vùng nhiệt đới người ta chỉ khái niệm có 2 mùa: mùa mưa và mùa khô

Văn hóa Đông Á thuộc văn minh lúa nước. Do nhu cầu nông nghiệp đã "phân chia" thời gian trong một năm thành 24 tiết khí khác nhau, ứng với mỗi tiết có một thời khắc "giao thừa", trong đó tiết quan trọng nhất là tiết khởi đầu của một chu kỳ gieo trồng, canh tác, tức là Tiết Nguyên Đán, còn được gọi là Tết Nguyên Đán

Tiết được chia thành 24 tiết khí:

1. Lập Xuân: *Ngày bắt đầu mùa Xuân*, thời gian bắt đầu từ khoảng ngày 4 hay ngày 5 tháng 2, sau khi hết tiết đại hàn và kết thúc vào khoảng ngày 18 hay 19 tháng 2 Dương lịch
2. Vũ thủy: *Mưa ẩm*, thời gian bắt đầu từ khoảng ngày 18 hay 19 tháng 2 và kết thúc vào khoảng ngày 5 hay 6 tháng 3 Dương lịch
3. Kinh trập: *Sâu nở*, thời gian bắt đầu từ khoảng ngày 5 hay 6 tháng 3 và kết thúc vào khoảng ngày 20 hay 21 tháng 3 Dương lịch

4. Xuân phân: *Giữa mùa Xuân*, thời gian bắt đầu từ khoảng ngày 20 hay 21 tháng 3 và kết thúc vào khoảng ngày 4 hay 5 tháng 4 Dương lịch

5. Thanh minh: *Lễ tảo mộ và Hội đạp thanh*

- Thanh minh: Lễ tảo mộ, nhân ngày Thanh minh, người dân sửa sang lại các ngôi mộ của gia tiên
- Hội Đạp Thanh: Nhân dịp này Nam thanh, Nữ tú gặp nhau vui chơi, thưởng ngoạn, du Xuân

Thời gian bắt đầu từ ngày 4 hay 5 tháng 4, kết thúc vào khoảng ngày 20 hay 21 tháng 4 Dương lịch

6. Cốc vũ: *Mưa rào*, thời gian bắt đầu từ khoảng ngày 19 hay 20 tháng 4 khi, kết thúc vào khoảng ngày 5 hay 6 Dương lịch

7. Lập Hạ: *Bắt đầu mùa Hè*, thời gian bắt đầu từ khoảng ngày 5 hay 6 tháng 5, kết thúc vào khoảng ngày 21 hay 22 tháng 5 Dương lịch

8. Tiểu mãn: *Mưa lũ nhỏ*, thời gian bắt đầu từ khoảng ngày 21 hay 22 tháng 5, kết thúc vào khoảng ngày 5 hay 6 tháng 6 Dương lịch
9. Mang chủng: *Ngũ cốc trở bông*, thời gian bắt đầu từ khoảng ngày 5 hay 6 tháng 6, kết thúc vào khoảng ngày 21 hay 22 tháng 6 Dương lịch
10. Hạ chí: *Thời điểm mà Mặt Trời lên tới điểm cao nhất về phía Bắc trên bầu trời để rồi sau đó bắt đầu quay trở lại phía Nam*. Thời gian bắt đầu từ khoảng ngày 21 hay 22 tháng 6, kết thúc vào khoảng ngày 7 hay 8 tháng 7 Dương lịch
11. Tiểu thử: *Nóng nhẹ*, thời gian bắt đầu từ khoảng ngày 7 hay 8 tháng 7, kết thúc vào khoảng ngày 22 hay 23 tháng 7 Dương lịch

12. Đại thử: *Nóng bức*, thời gian bắt đầu từ khoảng ngày 22 hay 23 tháng 7, kết thúc vào khoảng ngày 7 hay 8 tháng 8 Dương lịch
13. Lập Thu: *Bắt đầu mùa thu*, thời gian bắt đầu từ khoảng ngày 7 hay 8 tháng 8, kết thúc vào khoảng ngày 23 hay 24 tháng 8 Dương lịch
14. Xử thử: *Mưa ngâu*, thời gian bắt đầu từ khoảng ngày 23 hay 24 tháng 8, kết thúc vào khoảng ngày 7 hay 8 tháng 9 Dương lịch
15. Bạch lộ: *Nắng nhạt*, thời gian bắt đầu từ khoảng ngày 7 hay 8 tháng 9, kết thúc vào khoảng ngày 23 hay 24 tháng 9 Dương lịch
16. Thu phân: *Thời điểm giữa mùa Thu*, thời gian bắt đầu từ khoảng ngày 23 hay 24 tháng 9, kết thúc vào khoảng ngày 8 hay 9 tháng 10 Dương lịch

17. Hàn lộ: *Tiết trời mát mẻ*, thời gian bắt đầu từ khoảng ngày 8 hay 9 tháng 10, kết thúc vào khoảng ngày 23 hay 24 tháng 10 Dương lịch
18. Sương giáng: *Sương mù xuất hiện*, thời gian bắt đầu từ khoảng ngày 23 hay 24 tháng 10, kết thúc vào khoảng ngày 7 hay 8 tháng 11 Dương lịch
19. Lập Đông: *Bắt đầu mùa Đông*, thời gian bắt đầu từ khoảng ngày 7 hay 8 tháng 11, kết thúc vào khoảng ngày 22 hay 23 tháng 11 Dương lịch
20. Tiểu tuyết: *Tuyết xuất hiện*, thời gian bắt đầu từ khoảng ngày 22 hay 23 tháng 11, kết thúc vào khoảng ngày 7 hay 8 tháng 12 Dương lịch
21. Đại tuyết: *Tuyết dày*, thời gian bắt đầu từ khoảng ngày 7 hay 8 tháng 12, kết thúc vào khoảng ngày 21 hay 22 tháng 12 Dương lịch

22. Đông chí: *Thời điểm Mặt Trời xuống thấp nhất về phía Nam, sau đó, bắt đầu quay trở lại phía Bắc.* Thời gian bắt đầu từ khoảng ngày 21 hay 22 tháng 12, kết thúc vào khoảng ngày 5 hay 6 tháng 1 Dương lịch

23. Tiểu hàn: *Rét nhẹ,* thời gian bắt đầu từ khoảng ngày 5 hay 6 tháng 1, kết thúc vào khoảng ngày 20 hay 21 tháng 1 Dương lịch

24. Đại hàn: *Rét đậm, rét hại.* Thời gian kéo dài từ ngày 20 hay 21 tháng 1 tới ngày 4 hay 5 tháng 2, tuy nhiên ở các loại lịch người ta chỉ ghi thời điểm bắt đầu từ ngày 20 hay 21 tháng 1 Dương lịch

Tết Nguyên Đán hàng năm thường kéo dài trong 7 ngày cuối năm cũ và 7 ngày đầu năm mới, từ 23 tháng Chạp đến hết ngày mồng 7 tháng Giêng Âm lịch

Mùa xuân được đánh dấu một năm cũ đã qua đi, một năm mới lại bắt đầu bằng một sự kiện, là ngày Tết

Tết Nguyên Đán, hay còn gọi là Tết Ta, Tết Cổ truyền. Tết như là một lễ hội, là thời khắc quan trọng nhất, đánh dấu sự chuyển giao năm cũ và năm mới, được gọi là *Giao thừa*. Bước vào thêm năm mới, người ta bỏ qua những điều xấu của năm cũ, mong muốn đón nhận những điều tốt đẹp của năm mới đến. Là ngày gia đình sum họp lại với nhau. Theo quan niệm Á Đông, trong thời khắc giao thừa, năm mới đến, mỗi người tăng thêm một tuổi. Ngày mùng Một Tết con cháu "chúc thọ" ông bà, các bậc cao niên, các bậc huynh trưởng. Là dịp để mọi người vui chơi, chúc tụng mừng nhau, dành cho nhau những lời chúc tốt đẹp nhất

"Tết" được nhắc đến trong bài hát: *"Tết quê em"*, tác giả: Từ Huy

"Tết Tết Tết Tết đến rồi

"Tết Tết Tết Tết đến rồi

"Tết Tết Tết Tết đến rồi

"Tết đến trong tim mọi người.

"Mừng ngày Tết trên khắp quê tôi

"Ngàn hoa thơm khoe sắc xinh tươi

*“Đàn em thơ khoe áo mới
“Chạy tung tăng vui pháo hoa
“Mừng ngày Tết trên khắp quê tôi
“Người ra Trung, ra Bắc, vô Nam
“Dù đi đâu ai cũng nhớ
“Về chung vui bên gia đình”*

Mùa Đông khẽ khàng trôi qua, như trút đi một hơi thở dài nặng nhọc, sau những tháng ngày dài muộn phiền với dây dầy bế tắc âu lo

Mùa Xuân về trăm hoa đua nở, gọi mời từng đàn bướm lượn quanh làm rực rỡ mùa Xuân tươi thắm. Mùa Xuân về cho lòng người tràn đầy thêm mơ ước, cho tương lai căng tràn sức sống. Xuân đem lại cho cuộc đời muôn điều kỳ diệu đang đợi chờ phía trước

Trong nền văn học rực rỡ của thời Lý (1010-1225), Thiên Uyển Tập Anh ghi lại bài thơ Xuân của Mãn Giác Thiền Sư:

CÁO TẬT THỊ CHÚNG

*“Xuân khứ bách hoa lạc
“Xuân đáo bách hoa khai
“Sự trục nhãn tiền quá
“Lão tòng đầu thượng lai
“Mạc vị xuân tàn hoa lạc tận
“Đình tiền tạc dạ nhất chi mai”*

*‘Xuân đi trăm hoa rụng
‘Xuân đến trăm hoa cười
‘Trước mắt việc đi mãi
‘Trên đầu, già đến rồi
‘Chớ bảo xuân tàn hoa rụng hết
‘Đêm qua – sân trước – một cành mai’*

- Hòa Thượng Thích Thanh Từ dịch -

Mãn Giác Thiền sư (1052-1096) thuộc đời thứ 8 của dòng Thiền Vô Ngôn Thông Việt Nam. Với bài thơ "Cáo tật thị chúng", bài thơ đại biểu cho dòng văn thơ Lý-Trần.

Năm 1096, cuối tháng 11, Thiền sư Thiền sư Mãn Giác tập họp đại chúng, đọc bài kệ:

*“Xuân khí bách hoa lạc
“Xuân đáo bách hoa khai
“Sự trục nhân tiền quá
“Lão tông đầu thượng lai
“Mạc vị xuân tàn hoa lạc tận
“Đình tiền tạc dạ nhất chi mai”*

Cáo tật thị chúng (Có bệnh bảo mọi người) trở thành một tác phẩm nghệ thuật văn chương, dùng tư duy trực giác để hình thành một tuyên ngôn triết học ẩn ngữ "trục chi chân tâm" nhằm khai phóng nhân sinh

*“Xuân khí bách hoa lạc
“Xuân đáo bách hoa khai”*

Không có đến cũng chẳng có đi, bỗng dưng chia cắt thực tại thành những khái niệm đạo đoạn, đánh mất tự chủ, làm lạc hướng, để rồi:

“Xuân khí bách hoa lạc”

Với cái nhìn tuệ giác, thì đây là sinh diệt, là giả hợp, đổi thay. Cái có không phải vĩnh viễn được tồn tại,

mà nó chi phối bởi quy luật vô thường, lúc còn trẻ thì răng trắng má hồng, nhưng đến lúc tuổi già thì răng long tóc bạc. Ở cái chỗ sinh sinh diệt diệt ấy, nó có một cái tồn tại vĩnh hằng vượt xa ngoài sinh tử:

“Đình tiền tạc dạ nhất chi mai”

Nhận diện được hành mai trước sân, là đang sống trong thực tại, hiện hữu bất biến với Phật tánh chân như chính mình

Người ta đang sợ hãi, bởi vì cảm nhận được có sự đổi thay, thịnh suy đó là luật tắc, cái gì đó đã đến lúc quá mãn, thì phải đến lúc suy vong

“Thân như điện ảnh hữu hoàn vô,

“Vạn mộc xuân vinh thu hựu khô.

“Nhậm vận thịnh suy vô bố úy,

“Thịnh suy như lộ thảo đầu phô”

- Vạn Hạnh Thiền Sư -

“Thân như bóng chớp, có rồi không,

“Cây cối xuân tươi, thu nào nùng.

***“Mặc cuộc thịnh suy đừng sợ hãi,
“Kìa kìa ngọn cỏ giọt sương đông”***

- Ngô Tất Tố dịch -

Thiền sư **Vạn Hạnh** thuộc thế hệ thứ mười hai dòng Thiền Nam phương Tì Ni Đa Lưu Chi. Từng nhiệt thành giúp vua Lê Đại Hành chống ngoại xâm, dựng xây đất nước, về sau khuông phò Lý Công Uẩn lên ngôi đế vương. Theo Thiền uyển tập anh (1337), ngài để lại bài thơ: Thị đệ tử (Bảo đệ tử)

Vào đầu bài thơ, Thiền Sư Vạn Hạnh đã khẳng định:

“Thân như điện ảnh hữu hoàn vô”

Đời người như bóng chớp, có rồi không. Bản chất của sắc tướng và pháp tướng, nó biểu thị bằng hình tướng, được tồn tại bởi giả hợp, được hình thành bởi chữ duyên. Như cô gái lỡ thì trong ca dao Việt Nam:

“Còn duyên kẻ đón người đưa

“Hết duyên đi sớm về trưa một mình”

“Cau già dao bén thì ngon

“Người già trang điểm phấn son cũng già”

Thấu triệt bản chất giới hạn:

“Vạn mộc xuân vinh thu hựu khô”

Mùa xuân đến thì hoa lá tốt tươi, nhưng khi đến mùa thu thì héo úa tàn phai. Đó là chân lý, là nhận chân thâm thấu được qui luật tồn tại của thế giới hữu hạn:

“Thịnh suy như lộ thảo đầu phô”

Thịnh suy chẳng qua cũng như giọt sương treo trên đầu ngọn cỏ, đến lúc mặt trời chói chang, chân lý hiện thực, thì tan mau vào hư vô. Sự hưng thịnh nào rồi cũng phải đến lúc ra đi, cái khó khăn đau khổ nào rồi cũng phải đến lúc chấm dứt, trả lại cho:

“Đình tiền tạc dạ nhất chi mai”

Sưu tầm và biên soạn

Phan Văn Huy Tâm